

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการศึกษาจัดว่าเป็นความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับชีวิตเพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างความเจริญให้แก่มนุษย์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา นอกจากนี้การศึกษายังเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์เพื่อเป็นตัวนำในการเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทิศทางที่พึงประสงค์ (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2536) จากแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายด้านคุณภาพของแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ซึ่งกำหนดไว้ว่าจะเร่งรัดพัฒนาคุณภาพนักเรียน ให้มีความรู้ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่เด่นชัดตามความต้องการของสังคมและท้องถิ่น ทั้งนี้มุ่งเน้นความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่ดีของชาติ การมีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรู้ทักษะทางด้านภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สามารถพัฒนาตนเองและปรับตัวเข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม รู้จักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการมีสุขภาพอนามัยดี มีกิจนิสัยและทักษะพื้นฐานทางด้านอาชีพที่สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของสังคมและท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535)

การศึกษาในระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานบ้านและครองชีวิตอย่างสงบสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534) การศึกษาในระดับประถมศึกษาจึงนับได้ว่าเป็นระดับการศึกษาที่สำคัญมากระดับหนึ่ง และกำหนดให้เป็นการศึกษาภาคบังคับตามกฎหมายในการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาให้บรรลุตามจุดหมายนั้นย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง

แต่องค์ประกอบที่สำคัญคือ หลักสูตร เพราะหลักสูตร เป็นทั้ง เครื่องชี้แนะและกรอบ หรือแนวทางในการจัดการศึกษา หลักสูตรที่ดีจะต้องเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ดังนั้นหลักสูตรจึงต้องปรับปรุงและพัฒนาให้ทันสมัยอยู่เสมอ

หลักสูตรประถมศึกษาถือว่าเป็นหลักสูตรแม่บท เพราะบางส่วนของหลักสูตร เป็นสิ่งที่คนทั้งประเทศจำเป็นต้องเรียนรู้ เหมือนกันในฐานะที่เป็นคนไทยด้วยกัน แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีบางส่วนของหลักสูตรที่อาจมีความแตกต่างกันออกไป ดังเช่นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่คาดหวังให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็น และทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์กับสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตนโดยจะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะ 3 ด้านคือ การพัฒนาตน การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาสังคม พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร จัดทำรายละเอียดในส่วนที่เป็นของท้องถิ่นได้ตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้จากท้องถิ่นของตนและเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพันกับท้องถิ่นของตนเองด้วย ดังนั้นในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสภาพความต้องการของท้องถิ่น ความมุ่งหวังของหลักสูตร พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จึงกำหนดเป็นลักษณะดังนี้

1. ให้หลักสูตรเป็นตัวนำในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักทำ รู้จักพัฒนา และมีค่านิยมที่ดี
2. ให้หลักสูตรส่งเสริมการจัดการศึกษาให้สอดคล้องและเกื้อกูลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละท้องถิ่น
3. ให้หลักสูตรส่งเสริมผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ ให้สามารถจัดการศึกษาสนองความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและท้องถิ่น และส่งเสริมความถนัด ความสามารถของนักเรียนแต่ละบุคคลถึงขีดสูงสุดตามศักยภาพที่มีอยู่

การที่จะจัดการศึกษาให้สอดคล้องและเกื้อกูลต่อการพัฒนาชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นได้จะต้องพิจารณาเนินการอย่างน้อย 3 ประการ คือ (กรมวิชาการ, 2534)

1. การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นเพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเอง เรียนรู้สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมไทยในท้องถิ่นของตน จากใกล้ตัวไปสู่ไกลตัวออกไป แต่ไม่ละเลยที่จะเรียนรู้ท้องถิ่นของตนเองให้ละเอียดมากขึ้นจนสามารถแก้ปัญหา พัฒนาชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นของตนเองได้ นักเรียนจะรัก

ท้องถิ่น ไม่อพยพหลบหนีออกไปจากท้องถิ่นของตนเอง

2. จัดกระบวนการเรียนการสอน ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงได้พบเห็นสัมผัส ได้กระทำจริง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่นของตนเอง ได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม ได้ฝึกอาชีพฝึกการปฏิบัติงาน และดำเนินการอย่างแท้จริงในท้องถิ่น กิจกรรมเหล่านี้จัดเป็นกระบวนการเรียนของนักเรียน นั่นคือการดึงสภาพนอกโรงเรียนเข้าสู่การเรียนของนักเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ออกไปเรียนรู้ชีวิตจริงในท้องถิ่น

3. กระบวนการเรียนการสอน ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนช่วยอย่างใกล้ชิด ทรัพยากรท้องถิ่นคือ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ โรงเรียน สถานที่ประกอบการ ทรัพยากรมนุษย์คือ วิทยากร วิชาการต่าง ๆ อาชีพต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมโครงการตามแผนพัฒนาท้องถิ่นด้วย

จากความมุ่งหวังและจุดเน้นที่สำคัญของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พบว่ากลุ่มประสบการณ์ที่สามารถปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นส่วนใหญ่ คือ กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเป็นการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร (วราภรณ์ บางเลี้ยง, 2534) ซึ่งเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีนิสัยรักอ่าน เห็นประโยชน์ของการทำงาน ทำงานเป็น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้ และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องปลูกฝังให้มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2534)

1. มีความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวันและงานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

2. มีทักษะในการใช้มือ เครื่องมือและทักษะในกระบวนการทำงาน ทำงานอย่างมีแผนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือครอบครัวและผู้อื่นได้ตามควรแก่วัย

3. มีนิสัยที่ดีในการทำงานและรู้จักพึ่งตนเอง

4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการปรับปรุงผลงานและกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น อยู่เสมอ

ดังนั้นในกระบวนการเรียนการสอนกลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพให้บรรลุตามความมุ่งหวังของหลักสูตร พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จึงต้องมีการนำทรัพยากร

ห้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมช่วยอย่างใกล้ชิด เพื่อให้เกิดคุณค่าทางด้านต่าง ๆ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุรวิทย
ธรรมราช, 2526)

1. ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้สอนควรจัดสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพบพูดคุยกับบุคคลอาชีพต่าง ๆ ทำให้การเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น เพราะการใช้ทรัพยากรในห้องถิ่นทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่มีความเป็นรูปธรรมสูงกว่าการบรรยายในห้องเรียน
3. ทำให้ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้เรียนมากขึ้น ผู้เรียนได้ศึกษาสิ่งต่าง ๆ จากสภาพความเป็นจริง ย่อมทำให้ผู้เรียนสามารถพิสูจน์ความรู้ในบทเรียนได้ด้วยตนเอง อันจะก่อให้เกิดเจตคติ จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ที่ดี
4. ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดที่ถูกต้อง ดีกว่าการบรรยายหรืออธิบายเพียงอย่างเดียว เนื่องจากผู้เรียนได้สัมผัสกับของจริง
5. ทำให้ผู้เรียนคุ้นเคยและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรักความหวงแหน และช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชนของตนอย่างเต็มที่

นอกจากนี้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 กำหนดนโยบายการศึกษาไว้ในข้อที่ 19 คือ ระดม จัดสรร และใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาความรู้ที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยในศาสตร์สาขาต่าง ๆ รวมทั้งจากแหล่งวิทยาการอื่น ๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัด ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สื่อมวลชน เป็นต้น มาพิจารณาประกอบการจัดเนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับ ประเภท และรูปแบบการศึกษา พร้อมทั้งให้หน่วยงานการศึกษาประสานการวางแผนและการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และต่างประเทศมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาให้มากที่สุด โดยให้สอดคล้องกับนโยบาย ความจำเป็นเร่งด่วน และทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2535 คือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรจากองค์การภาครัฐและเอกชน สถานประกอบการชุมชนและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและแลกเปลี่ยนข่าวสารการเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมให้สถาบันการ

ศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่น นั้น ๆ รวมถึงแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) มีมาตรการให้จัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการและความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่น และส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดอีกด้วย

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดพิจิตรซึ่งพบว่า สภาพการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร มีโรงเรียนในความรับผิดชอบทั้งหมดจำนวน 392 โรงเรียน และจากรายงานผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาปีงบประมาณ 2537 ในด้านคุณภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งพบว่า ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ไม่ผ่านเกณฑ์ตามเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 อีกทั้งอัตราการตกชั้น และออกกลางคันของนักเรียนชั้น ป.1-ป.6 ค่อนข้างสูง เพราะต้องออกไปช่วยผู้ปกครองทำมาหากิน ก่อนที่จบการศึกษาระดับบังคับ ดังนั้น เพื่อเป็นการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร จึงได้กำหนดนโยบายและมาตรการไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา ประจำปี 2537 ไว้ดังนี้ คือ

ด้านนโยบาย เร่งรัดพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา และมีคุณลักษณะที่เด่นชัดตามความต้องการของสังคมและท้องถิ่น โดยมีแนวทางปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอน โดยเน้นให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเต็มเวลา ตามกระบวนการ และเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนด มีการเรียนการสอน การผลิตสื่อ การใช้สื่อ และการสอนซ่อมเสริมอย่างมีระบบ รวมทั้งมีการพัฒนาการเรียนการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

ด้านมาตรการ ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการจำเป็นของท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร, 2536)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น พร้อมกับในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ รวมทั้งยังไม่มีผู้ใดทราวจักในเรื่งนี้มาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น ในกลุ่มการงานและพื้นฐาน

อาชีพ ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร เพื่อจะได้นำผลจากการวิจัยครั้งนี้ไปปรับปรุงแก้ไข การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ในปีการศึกษา 2537 จำนวน 392 โรงเรียน
2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ในปีการศึกษา 2537 ตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น ของกรมวิชาการ (2534) และทรัพยากรท้องถิ่น จำนวนประเภทตามกรมวิชาการ (2526) ดังนี้
 - 2.1 การส่งเสริมสนับสนุนของผู้บริหาร เกี่ยวกับการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ตามความต้องการของท้องถิ่น ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
 - 2.2 ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น
 - 2.2.1 การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือจัดกิจกรรมเสริม

- 2.2.2 การปรับรายละเอียดของเนื้อหา
- 2.2.3 การปรับปรุง และ/หรือเลือกวัสดุการเรียนการสอนที่เหมาะสม
- 2.2.4 การจัดทำคำอธิบาย หรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่
- 2.2.5 การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่

2.3 ทรัพยากรท้องถิ่น

- 2.3.1 ทรัพยากรทางบุคคล
- 2.3.2 ทรัพยากรทางธรรมชาติ
- 2.3.3 ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น
- 2.3.4 ทรัพยากรทางสังคมในชุมชน

2.4 ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น ในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

2.4.1 ปัญหาการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ของผู้บริหารโรงเรียน

2.4.2 ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ของครูผู้สอน

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ทรัพยากรท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชนที่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดพิจิตรตั้งอยู่ ซึ่งครูหรือนักเรียนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ทรัพยากรทางบุคคล ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางสังคมในชุมชนนั้น ๆ

ทรัพยากรทางบุคคล หมายถึง บุคคลผู้มีความรู้ ความสามารถ ความถนัดพิเศษในวิชาการ และสาขาอาชีพต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน ที่อยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชนที่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดพิจิตรตั้งอยู่ ซึ่งครูหรือนักเรียนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น

ทรัพยากรทางธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ป่าไม้ พืช แร่ สัตว์ และสิ่งที่มีค่าในชุมชนที่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พิจิตรตั้งอยู่ ซึ่งครูหรือนักเรียนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น

ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่สังคมสร้างขึ้นไว้อย่างมี จุดประสงค์ เช่น วัด โบสถ์ พิพิธภัณฑสถาน หอสมุด เป็นต้น ที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชน ที่โรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตรตั้งอยู่ ซึ่งครูหรือนักเรียนสามารถนำมา ใช้ประโยชน์ทางการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น

ทรัพยากรทางสังคมในชุมชน หมายถึง ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนที่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิจิตรตั้งอยู่ ซึ่งครูหรือนักเรียนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ตามความต้องการของท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น หมายถึง การปรับกิจกรรมการเรียน การสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม การปรับรายละเอียดของเนื้อหา การปรับปรุง และ/หรือเลือกใช้ สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม และการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา ในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา โดย มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา โดยจะมีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121-300 คน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา โดยจะมีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ และผู้รักษา ราชการแทนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร

ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ทำหน้าที่สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพใน
โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร

กลุ่ม กพอ. หมายถึง กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งเป็นกลุ่มประสบการณ์หนึ่งตาม
โครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร
ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพิจารณาปรับปรุงเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนา
หลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ในการปรับปรุงและแก้ปัญหา การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นใน
การพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น ในหน่วยงานของตนเอง